Tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnan lausunto Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle hallituksen esitykseen laiksi eläinten hyvinvoinnista ja siihen liittyviksi laeiksi HE 186/2022 vp

Tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitykseen laiksi eläinten hyvinvoinnista ja siihen liittyviksi laeiksi. Ihmisen hoidossa olevien eläinten hyvinvointi edellyttää muun muassa riittävän turvan, hyvän ravinnon ja terveyden turvaavan hoidon ja olosuhteiden lisäksi mahdollisuutta olennaisten käyttäytymistarpeiden tyydyttämiseen. Toimintaympäristön tulisi olla sellainen, että se edesauttaa tuotantoeläinten hyvinvoinnin edistämistä. Ohessa neuvottelukunnan lausunto.

Lain tarkoitus

Neuvottelukunta kiittää siitä, että lain tarkoitukseksi on kirjattu eläinten hyvinvoinnin edistäminen ja eläinten suojeleminen parhaalla mahdollisella tavalla niiden hyvinvoinnille aiheutuvalta haitalta.

Eläinten olennaiset käyttäytymistarpeet

Eläinten olennaisten käyttäytymistarpeiden korostaminen lakiluonnoksessa on neuvottelukunnan mielestä hyvä asia. Esimerkiksi kiitämme sitä, että lihaksi kasvatettavien nautojen liikkumisen rajoittaminen pitämällä niitä parteen kytkettynä on loppumassa siirtymäajalla. Lakiluonnokseen jää edelleen kuitenkin ristiriitaa lain periaatteiden, erityisesti eläinten olennaisten käyttäytymistarpeiden toteutumisen, ja pitokäytäntöjen välille. Neuvottelukunta ei ole yksimielinen lakiesitykseen kirjatuista siirtymäaikajärjestelyistä. Osa pitää siirtymäaikajärjestelyjä tärkeinä lain tarkoituksen toteutumiseksi, osa pitää siirtymäaikoja liian pitkinä ja ongelmallisina.

Neuvottelukunta näkee hyvänä, että uusia porsitushäkkejä tai parsinavetoita ei enää lain voimaantulon jälkeen saisi rakentaa, ja että pitkäaikaisesta tiineytyshäkkien käytöstä luovutaan. Neuvottelukunta esittää, että eläinten vapaan liikkumisen mahdollistavavia pitotapoja edistetään niin, että niihin päästään mahdollisimman nopeasti. Lain perusteluissa tulisi käydä ilmi, että pyrkimys on kohti vapaata porsimista.

Neuvottelukunnan niukan enemmistön näkemys on, että porsitushäkkien ja parsinavetoiden käytölle asetetaan määräaika.

Lakiesitykseen on kirjattu nautojen ja sikojen osalta niiden käyttäytymistarpeita edistäviä asioita. Kuitenkin turkiseläinten, siipikarjan ja kasvatettujen kalojen osalta näitä ei ole kirjattu lakiesitykseen. Lausunnoissa runsaasti palautetta saanut asia on turkiseläinten kasvatus. Neuvottelukunta toivoo, että turkiseläinten hyvinvointiasetus olisi ensimmäisten uudistettavien asetusten joukossa.

Siipikarja ja kalat ovat yksilömääriltään suurimpia tuotantoeläinryhmiä, ja niiden hyvinvointiin olisi syytä kiinnittää huomiota.

Pysyvän pitopaikan määritelmä sekä vesi nisäkkäiden ja lintujen pysyvässä pitopaikassa

Lakiesityksen mukaan eläimen pysyvä pitopaikka on se, missä eläin viettää pääosan ajastaan. Neuvottelukunta pitää tärkeänä, että nisäkkäiden ja lintujen pysyvä pitopaikka määritellään lakitekstissä tarkemmin.

Eläin voi viettää ulkotarhassa säännöllisesti huomattavia aikoja, mutta mikäli ulkotarhassa vietetty aika on alle 12 tuntia, määritellään pitopaikka väliaikaiseksi, jolloin jatkuvaa vedensaantia ei vaadittaisi. Neuvottelukunta pitää tätä ongelmallisena eläinten hyvinvoinnin näkökulmasta. Vedensaantiin myös väliaikaisessa pitopaikassa on syytä kiinnittää huomiota. Eläinten tarpeen mukaisesta vedensaannista on syytä huolehtia.

Jatkuvan veden saannin vaatimus nisäkkäiden ja lintujen pysyvässä pitopaikassa on neuvottelukunnan mielestä hyvä asia. Neuvottelukunta toivoo, että asetustasolla määritellään tarkemmin sellaiset poikkeukset, joissa jatkuvasta veden saannista voidaan poiketa eläinten hyvinvoinnin vuoksi. Poikkeusten tulisi perustua tutkittuun tietoon eläimen veden tarpeesta.

Sallittujen tuotantoeläinten lista

Tuotantoeläimiksi sallittujen eläinlajien positiivilista on neuvottelukunnan mielestä hyvä periaate. Neuvottelukunta katsoo, että positiivilistalle ei pitäisi voida lisätä kevyin perustein uusia tuotantoeläinlajeja.

Kivunlievitys kipua aiheuttavissa toimenpiteissä

Kivunlievityksen vaatimus eläimille suoritettavissa kivuliaissa toimenpiteissä on neuvottelukunnan mielestä hyvä asia. Vasikoiden nupoutus asianmukaisessa kivunlievityksessä on maassamme laajasti käytössä. Neuvottelukunta on antanut vuonna 2021 maa- ja metsätalousministeriölle kannanoton, jonka mukaan tarkoituksenmukaisia ja sikojen hyvinvoinnin kannalta parempia vaihtoehtoja karjuporsaiden kirurgiselle kastraatiolle ovat pistoksina toteutettava immunologinen kastraatio tai karjuporsaiden kasvattaminen leikkaamattomina karjuina. Kirurgisesta kastraatiosta luopumiselle esitetään lakiluonnoksessa 12 vuoden siirtymäaika ja paikallispuudutteen antamiselle kirurgisen kastraation yhteydessä neljän vuoden siirtymäaika. Neuvottelukunta toivoo, että edellä mainittuja sikojen hyvinvointia edistäviä toimia voitaisiin toteuttaa nyt esitettyä nopeammassa aikataulussa vapaaehtoisin toimin. Asian edistämiseksi tarvitaan valtion rahoittamia tukitoimenpiteitä, tutkimusta ja tiedotusta.* Neuvottelukunta muistuttaa, että kivunlievityksen käytöstä myös porojen kastraatiossa tulee säätää alempiasteisissa säädöksissä. Tutkitusti tulehduskipulääke tehoaa jälkikipuun hirvailla.

* Tuomas Hervan eriävä mielipide: Kirurgisesta kastraatiosta luopumisen edistämiseksi eduskunnan tulee edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö ryhtyvät valmistelemaan tarvittavia toimenpiteitä, joilla suomalaisten sikojen korvautuminen alemman hyvinvointitason sioilla voidaan estää.

Eläinjalostus

Eläinjalostussäädösten tarkentaminen ja selkeyttäminen on neuvottelukunnan mielestä hyvä asia. Eläinten hyvinvoinnille haitalliseen jalostukseen on tärkeää puuttua niin tuotanto- kuin lemmikkieläintenkin kohdalla. Siitokseen tulisi valita vain kliinisesti ja geneettisesti ehdottoman terveitä eläimiä.

Eläinten lopetus

Neuvottelukunta on tyytyväinen yksiselitteiseen kirjaukseen siitä, että eläin on asianmukaisesti tainnutettava tai lopetettava siihen soveltuvalla menetelmällä ennen verenlaskun aloittamista, ja siitä, että eläimelle ei saa suorittaa muita teurastukseen liittyviä toimenpiteitä ennen kuin se on kuollut.

Kasvatettujen kalojen hiilidioksiditainnutuksen korvaavia menetelmiä ja isoissa määrissä lopetettavien kalojen tainnutusmenetelmiä tulisi kehittää. Kalojen ohella rapujen ja muiden äyriäisten mahdollisimman kivuttomaan lopetukseen on syytä kiinnittää huomiota.

Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Neuvottelukunnan mukaan on hyvä, että valvovien viranomaisten toimintamahdollisuuksia parannetaan ja tehostetaan. Esimerkiksi oikeus asiantuntijan ja avustajan käyttöön valvontaa tehtäessä sekä eläintenpitokiellon valvonta ilman epäilyä eläinten hyvinvointimääräyksen rikkomisesta auttavat ratkaisemaan joitakin valvontatyössä esiin nousseita ongelmia. Edelleen hallituksen esityksen puutteena on se, että kotirauhan piirissä eläintenpitokiellon valvontaa ei voisi tehdä ilman epäilyä eläinten hyvinvointisäädösten rikkomisesta. Kotirauhan suojan ei tule estää eläinten hyvinvoinnin valvontaa. Lain perusteluissa voitaisiin myös tuoda esille eläintenpitäjän oikeus käyttää valvontatilanteessa vastaavanlaista asiantuntijaa tai avustajaa silloin, kun se ei viivästytä valvontaa. Käytännössä eläinten hyvinvoinnin on todettu hyvin usein vaarantuneen myös silloin, kun niiden haltijat ovat voineet huonosti. Tästä syystä on hyvä, että viranomaisilla ja muilla tahoilla on ilmoitusvelvollisuus tilanteessa, jossa havaitaan avun tarpeessa olevia eläimiä. Neuvottelukunta toteaa, että valvontaviranomaisen on järjestettävä eläinten hyvinvointimääräysten noudattamisen valvonta niin, että se on yhdenmukaista, laadukasta, tehokasta sekä riittävästi resursoitua. Neuvottelukunnan mukaan on myös hyvä, että valvontaviranomaisella on velvollisuus neuvoa eläinten hyvinvoinnin edistämisessä. Asiayhteydessä tulisi neuvottelukunnan mielestä painottaa eläimen omistajan tai pitäjän velvollisuutta ottaa selvää eläinten hyvinvointiin liittyvistä asioista. Lakiluonnoksesta puuttuu virka-ajan ulkopuolinen valvontaeläinlääkäreiden päivystys. Tämä voi aiheuttaa eläinten hyvinvoinnin vaarantumisen riskin.

Valtaosa Suomen kotieläintiloista on säännöllisen elinkeinon tai viranomaisten valvonnan piirissä. Tuotantoeläintiloilla, jotka eivät kuulu näihin järjestelmiin, ei ole säännöllistä ulkopuolista seurantaa eläinten terveyden tai hyvinvoinnin suhteen. Kaikilla toiminnassa olevilla tuotantoeläintiloilla olisi hyvä käydä säännöllisesti seuraamassa eläinten hyvinvoinnin toteutumista.

Kielletyt välineet ja laitteet

Neuvottelukunta on tyytyväinen, että lakiluonnokseen on kirjattu eläinten hoidossa ja käsittelyssä kiellettyjä välineitä ja laitteita. Mikäli sähköpiiskaa ei kielletä, neuvottelukunta pysyy 6/2017 kirjatussa kannassaan, että teurastamon ulkopuolinen sähköpiiskan käyttömahdollisuus tulisi antaa vain eläinlääkärille tai sitä tulisi voida käyttää vain eläinlääkärin valvonnassa ja näissäkin tapauksissa vain toimenpiteen yhteydessä.

Eläinten hoitajan osaaminen

Neuvottelukunnan mielestä on hyvä, että eläimen pitäjältä ja hoitajalta vaaditaan riittävää osaamista eläimen asianmukaiseksi hoitamiseksi sekä, että eläimistä huolehtii riittävä määrä päteviä hoitajia. Hyvää on myös se, että alle 16-vuotias ei voi yksin vastata eläimestä. Neuvottelukunta pitää hyvänä myös hoitajan osaamiseen liittyvää kirjausta, että hoidossa oleva eläin on totutettava käsittelyyn ja pito-olosuhteisiin. Neuvottelukunta suosittaa, että osaamista tulisi edellyttää myös eläinten kanssa tekemisissä olevilta ja eläinten hyvinvointiin vaikuttavilta muilta ammattikunnilta, esimerkiksi sorkanhoitajilta, kengittäjiltä ja keritsijöiltä.

Varautuminen eläinten hyvinvointia uhkaaviin häiriötilanteisiin

Vaatimus ammattimaisesti tai muutoin laajassa mitassa eläimiä pitävän varautumisesta tulipaloihin, sähkökatkoksiin ja muihin vastaaviin eläinten hyvinvointia uhkaaviin häiriötilanteisiin on hyvä kirjaus. Parasta olisi, että häiriötilanteet voitaisiin kokonaan estää toimivan hälytysjärjestelmän avulla.

Neuvottelukunta on tyytyväinen, että sähköä, lämmitystä tai vettä eläintuotantotiloille toimittavien tai niihin liittyviä palveluita tarjoavien toimijoiden tulee tehdä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle ilmoitus sähkön-, lämmön- tai vedenjakelun pysyvästä keskeytyksestä kohtuullisessa ajoin ennen keskeytystä. Neuvottelukunta esittää lisäksi, että rehuntoimitusten tai maidon noudon keskeytyksistä tulisi viranomaiselle tehdä vastaava ilmoitus. Sähkönjakelun kannalta kotieläintilat tulisi määritellä kriittisiksi sähkönkäyttöpaikoiksi.

Keskustelu eläinsuojeluasiamiehen virasta ja eläinsuojeluasioiden tulkintalautakunnasta

Neuvottelukunta keskusteli eläinsuojeluasiamiehen virasta sekä eläinsuojeluasioiden tulkintalautakunnasta, ja neuvottelukunta ottaa myöhemmin kantaa eläinsuojeluasiamiehen virkaan ja tulkintalautakuntaan.

Neuvottelukunnan puolesta 2.12.2022

Olli Ruoho
Tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnan puheenjohtaja